

(...)

*Véres a hat nap, de lásd a késélen szállt sikolyok
s parabolái a vérnek újítják meg mosolyod.*

*Gyilkolod magadat is, hogy holtodból újra szüless,
azért vagy fönixmadár, hogy vasárnap ihass-ehess.
Ó mennyiszér meg kell halni egy pici vasárnapért,
s hányszor a távoli szépért, amit egy eszme kimért.*

Rónay László 70 éves koráig az ELTE Bölcsészettudományi Karának professzora volt. Imáron tíz éve professor emeritus. De folyamatosan tanít. Évek óta úgy, hogy a diákok keresik fel a lakásán. A szobájában ülnek le, akinek nem jut szék, a földre telepszik. A professzor úr íróasztala mögött foglal helyet. Ősszekulcsolja a kezét, felteszi a kérdést, hallgatja a válaszokat, közbe-közbeszól, megerősít vagy árnyal.

Az egyetemi hallgatók ma már szavakba foglalhatják véleményüket az interneten. Az egyikük ezt írta a Rónay-órákról: „Az eddigi legjobb tanárom. Élő irodalom és igazán hasznos ismeretek átörökítése. Emellett ilyen szívdezzert is, mindenkinek ajánlom.” Egy másik pedig ezt: „Anekdotázó, pihenős órák a tanár úr lakásán. Szinte parttalan beszélgetés, nincs tematika, van kötelező olvasmány, de nincs számonkérés. Itt az ideje, hogy vége legyen a száraz, csak a szöveg számít analíziseknek. Ez az ember szinte ismerete vagy közvetve, vagy közvetlenül azokat, akikről beszél. Irodalmár akarsz lenni? Nézd meg, milyen egy irodalmár, aki mögött egy sikeres pálya van, milyen az otthona, milyen ember!”

SIPOS LAJOS

AZ ÉN KÖNYVESPOLCAIM*

A nyolcvanéves Rónay Lászlónak

Az én könyvespolcaimat, ha a rajtuk sorakozó könyveket nézem, talán nevezhetném az én könyvtáramnak is, de — őszintén szólva — nem valami nagy gyűjteményről van szó, mondhatnám azt is, nem valami bibliográfiai érdekesség, de már az (ön)értékelésnek ez a bizonytalanul negatív iránya is teljesen irrelevánsnak tűnik. Mégis bizonyjal sokat tudnék beszélni róla, mármint a könyvespolcaimról, amit egyébként T. tervezett. A nagyszoba szabálytalan alakú sarkát tölti ki, s az íróasztalt övezi félkörben. Egészen meghat T-nek ez a nagyvonalúsága, amivel átengedte nekem a lakás egy részét, s ahogy kitalálta nekem az egészet. Büszke is vagyok rá. Mármint T-re, meg a könyvespolcokra is persze. Az ember mindig sokat tud beszélni arról, ami lelkéhez, életéhez, szinte-szinte saját magához tartozik; mindenki kimeríthetetlen, ha szónok és téma egy személyben. Ezek a könyvespolcok egy kicsit én vagyok.

A könyveket tematikusan rendeztük, a legnagyobb részt a szépirodalom foglalja el, öt keskeny polcon található az irodalomtörténeti munkák, majd a sarok másik oldalán a filozófia, a teológia, az irodalomelmélet és néhány kötet történettudomány, jórészt az egyetemi évek emlékei. Amikor dolgozom valamin, a polcokról a könyvek a kinyomtatott lapokkal és fénymásolatokkal együtt az íróasztalomon halmozódnak, majd ideiglenesen az asztal melletti bal oldali polcokra kerülnek, a Vigiliák és az Új Források fölé. Mindig tervezem, hogy mikor a nyáron egy kissé föl szabadulok, egy hétvégén végre mindent visszapakolok a helyére, az eredeti tematikus és betűrend szerint. Aztán persze marad minden még hetekig, hónapokig az ideiglenes helyén. Ritkák a vasárnapok.

Mindazonáltal ezek a kedves könyvespolcok hosszú hanyagságom dacára is hűek maradtak hozzám, őrzik emlékeimet, gondolataimat, némi túlzással egész életemet. Így rakódott le rétegekben egy még viszonylag rövid, látható élettörténet, mint a korallok palotái, eleven és folyton növekvő, kemény sejtekből épülve. Mindezekben már benn is, amit mondtam: hogy ezek a könyvek nem tero szerint kiválogatott gyűjtemény, s nem a gazdag amatőr, hanem egy irodalomtörténész kizárólag használatra szánt könyvespolcai. S azért bizonyos tekintetben mégis egységes könyvtár, mint ahogy egy élettörténet minden változásokon és véletleneken át is egységes marad; sőt azt sem lehet tagadni, hogy éveken át némi egységes szándék kerekítette és egészítette ki, s ez mégis valami gyűjteményjelleg ad.

Ennek a gyűjteménynek megvannak tehát a maga rétegei. Időrendben visszafelé haladva az első a Babits-életművel való újabb birkózásaimhoz kapcsolódik. Ezzel bizonyos szempontból jól álllok, mert 5-től pár éve megkaptam a Babits-próza kritikai kiadásának addig megjelent köteteit, s a kutatócsoport által szerkesztett könyveket. Ezek betűrenden kívül, külön polcokon, legfelül kaptak helyet. Az összegyűjtött versek vaskos kötet pedig most is az asztalomon van, mindig kéznél. Az utóbbi három hónapban egy Babits-portrén dolgoztam, igen hasznosak voltak ezek a könyvek, de a hiányok is kiderültek. Meg voltam például győződve arról, hogy Rába György 1983-as Babits-monográfiája megvan, de nem volt meg.

Újabb réteg: a kortárs szépirodalom. Főleg verseskötetek. Ezek részben a lapszerkesztői munkához kapcsolódnak, meg ahhoz, hogy pár éve két félévben is tartottam kritikáírást a Pázmányon. Akkor szisztematikusan bevásároltam a frissen megjelent könyvekből, a fiatal költészetből, az első kötetesektől nagyjából a mai középnyemzedékig. A könyvvásárlásaim amúgy igen esetlegesek, a pénztárcám és az aktuális hangulatom függvényei. Néha írok is kritikákat, így is kerülnek be újabb példányok. Meg aztán a Vasadival való foglal-

kozásom is gyarapította ezt a réteget. Vannak klasszikusok is persze. De a hiány itt még inkább kiáltó. Hagyjuk is!

Meddig áshatnék még e rétegekben, előre és hátra? A legrégebbi réteg — nem számítva itt a dédanyámektól örökölt százötven éves imakönyveket s néhány más kötetet, melyekről legtöbbször fogalmam sincs, hogy kerültek hozzám — lassan, több évtized alatt épült fel, s a 20. századi magyar katolikus irodalom történetéből írott disszertációm munkái során szélesedett a téma szempontjából egészen tűrhető állománnyá, ez már egy *komolyabb gyűjtemény*. Nem szeretném minden darabját sorba venni, pusztán azt a szeletet, amely miatt most leástam eddig a rétegig. A mögöttem lévő soron, tőlem kissé balra, alulról a második polcon, nem sokkal a Rábakönyvek (mert mégiscsak van irodalomtörténeti munkám tőle, csak nem a Babits-monográfia) s *A regényről* című tanulmánykötet után sorakoznak a Rónayk. Rónay György és Rónay László munkái, egymás után a betűrendet kissé felrúgva. Ahogy körülnézek, látom, tőlük, a két Rónaytól van a legtöbb könyvem, de, persze, ez a korpusz sem teljes. Rónay Lászlónak, ha jól számolom, harmincnál több saját könyve jelent meg, a szerkesztett kötetekről nem is beszélve. Szóval, a több mint harminc könyvből nekem csak a töredéke van meg, bár nyilván néhány kötet a lakás valamelyik titkos sarkában lapul most is éppen.

Az első könyvem Rónay Lászlótól *Az erkölcs és irodalom* volt. Mikor kinyitom, látom, hogy benne van még az a cetli, mely tanúsítja: Szénási Zoltán IV. C osztályos tanuló az irodalmi színpadi szerepléséért kapta jutalomként. Emlékszem, az érettségire és a felvételre készültem belőle, meg Szerb Antal *Magyar irodalomtörténetéből*. Fejezeteket tudtam szinte fejből, Balassit például. Nyilván akkor véletlen volt ez a párosítás, a kapcsolódások a két szintézis között csak most tűnnek fel igazán. Formailag: a szerzői portrékhoz írt rövid életrajzok. Stilisztikailag: érthető és élvezhető esszényelv. Tartalmilag: az, ahogy a szintézist alkotó irodalomtörténész teljes személyisége ott áll a leírtak mögött, s az utolsó betűig hitelesíti az elbeszélte történetet. A saját perspektíva a Rónay-könyv esetében annak a hangsúlyozása, hogy az irodalom nem független az erkölctől, az írás bizonyos értelemben mindig erkölcsi aktus is. Hogy Rónay László számára ez mennyire központi kérdés, bizonyítja egy másik könyvnek már a címe is: a 2012-ben megjelent, esszéket és tanulmányokat tartalmazó *Az írás erkölce és erkölcselensége*. S még valami: 1993-ban, mikor az *Erkölcs és irodalom* megjelent, a két fogalomnak az összekapcsolása már egy ideje nem volt „korszerű”. Akkor éppen olyan irodalomelméleti irány vált dominánssá, amely eleve zárójelbe tet-

te az irodalom erkölcsiségére vonatkozó kérdéseket. Be kell valljam, volt időszak, amikor magam is azt gondoltam, ez az igazi tudományosság. Ma úgy látom: a *szellemi rabság egy neme* volt ez. Az írásnak igenis van erkölcsisége. Annak is, amit és ahogy irodalomtörténészként leírok. Ezt Rónay Lászlótól tanultam, mert nála *a tudomány is irodalom: világképet adó olvasmány inkább, mint technika és mesterség*.

Nem hiszem, hogy ma még szó esne a katolikus irodalomról, vagy általában a 20. századi magyar irodalom spirituális vonulatáról, ha a Vigilia köre s különösen is Rónay György és Rónay László nem tartják folyamatosan napirenden a témát, akkor is, amikor mindez nemcsak hogy — szintén — „korszerűtlen” volt, de ideológiailag is legalább gyanús. Számtalan tanulmány, monográfia és újabb szintézisek bizonyítják, hogy Sík Sándor, Harsányi Lajos és Mécs László életműve s mindaz, amit általában modern magyar katolikus irodalomnak nevezünk, az egyetemes magyar irodalom (lefordítható szójáték!) történetének szerves része. Másrészt viszont Rónay György és Rónay László munkáiban széles körű műveltség és biztos ítélet alapján kerülnek valódi helyükre ezek a szerzők, sohasem a kánon csúcsaira, de mégis olyan értéket teremtő közegbe, mely érdemes az irodalomtörténeti emlékezetre. (Leveszek egyet ezek közül a polcra, Rónay György *Triptichon*, Harsányi, Sík és Mécs életművéről szóló tanulmányok. Egy kártyát találok benne: Baráti szeretettel Rónay László 2012. X. 6.) Rónay László természetesen pontosan látja vállalt feladatának tétjét. Amikor irodalomtörténészként erről a témáról ír, többről és másról van szó, mint művek és életművek kanonizációjáról, a katolikus költészettel való foglalkozás időnként a régész munkájára emlékeztet, annyiban biztos, hogy sokszor rég elfeledett értékek leletmentését kell végeznie. S Rónay László végzi is. De hosszan sorolhatnám még a témákat, írókat (Márait például nem lehet itt kihagyni), költőket, életműveket Rónay László munkáiból szemezgetve, s valószínű, hogy nem találnék olyan említésre érdemes irányt és szerzőt a múlt évszázad irodalomtörténetéből, akiről ne esnék szó egy tanulmány, egy könyvfejezet erejéig.

Miközben mindezt — a könyveim, a saját történetem — megírtam, a könyvek a könyvespolcra szépen az íróasztalomra vándoroltak. *Ősök, barátok*, mesterek közt vagyok.

SZÉNÁSI ZOLTÁN

*Az írásban dőlten szedett szövegrészek — a műcímeiket kivéve — Babits Mihály *Az én könyvtáram* című esszéjéből vett betű szerinti idézetek.